

Posudek oponenta disertační práce Kateřiny Hejnové

“Praxe orgánů sociálně právní ochrany dětí při řešení rodičovských sporů”

předkládané v roce 2021 na Katedře sociologie

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce se zabývá problematikou sociálně právní ochrany dětí v oblasti řešení rodičovských sporů a jejich dopadů na děti. Zaměřuje se na charakteristiky práce pracovníků OSPOD v dnešních podmínkách a na jejich postoje a přístup k výkonu své úlohy, v němž se musí vyrovnávat mj. s etickými dilematy této práce, organizační kulturou na OSPOD, vnímáním této práce veřejností a očekáváními klientů. Cílem je vytvořit obraz různých přístupů pracovníků OSPOD ke své roli a vyhodnotit jejich determinaci a jejich dopad na realizaci sociální práce s rodinami v krizi. Toto vyhodnocení autorka provádí prostřednictvím typologie praxe pracovníků OSPOD zpracované na základě odborné literatury a vlastních analýz.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Silné stránky zpracování disertační práce spočívají především v podrobné znalosti sledované problematiky z hlediska teorie i praxe. Autorka uplatňuje komplexní přístup, promyšlené propojení teoretických východisek a smíšeného designu empirického výzkumu praxe sociálních pracovníků a pracovníků.

Trochu problémové vidím zpracování třetí fáze vlastního empirického výzkumu. Autorka zde řeší otížnou úlohu operacionalizace proměnných, které mají charakterizovat tři typy praxe sociálních pracovníků a pracovníků z hlediska uplatňování dobré praxe, jak si ji autorka pro své šetření definuje. Některé výzkumné předpoklady a interpretace výsledků by si zasloužily větší diskusi.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Struktura argumentace je promyšlená, práce je přehledně členěna. Nepochybná snaha o preciznost výkladu, se stálým zdůrazňováním souvislostí, je však asi příčinou, že je výklad místy trochu těžkopádný v tom smyslu, že čtenář má dojem opakování stejných textů, popisů či výroků v různých kontextech, které není nezbytné a je to trochu na úkor plynulosti výkladu. Zatímco postup výkladu s ohledem na jeho prezentovaný záměr je zřejmý především v teoretické části a v kapitole 5 o druhé fázi vlastního výzkumu. Kapitola 4 trochu opakuje už řečené, byť v utříděné podobě, a kapitola 6 působí místy nepřehledně, zřejmě v důsledku absence srozumitelnější interpretace dat předložených v tabulkách.

Závěrečná diskuse vychází z provedené analýzy, jejíž výsledky diskutuje v důležitých širších souvislostech.

2. Formální úroveň práce

Po formální stránce je disertační práce zpracována na úrovni velmi dobrého standardu. Mám jen drobné výhrady k tabulkám a grafům:

- při dané standardní jednoduché grafice textu bych doporučovala se držet daleko obvyklejšího způsobu, kdy názvy tabulek a grafů jsou nad nimi,
- také doporučuji důsledné odkazování na tabulky a grafy dle jejich číselného označení v textu.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autorka systematicky a transparentně pracuje s použitými prameny, s jasným vztahem k analyzovanému tématu. Souhlasit lze se základním metodologicko-koncepčním přístupem. V principu jsou použité metody sběru dat relevantní, stejně jako jejich analýza a interpretace. Pouze u 3. fáze empirického výzkumu se mi jeví autorčin postup a prezentace, při respektu k svobodě volby vlastního přístupu, jako poněkud komplikovanější, než odpovídá zjištěným výsledkům.

Drobné připomínky, které ilustrují určitou, z mého pohledu, problematičnost zpracování 3. fáze výzkumu:

- na konci kapitoly 6.4 (té první, jsou tam dvě) mi chybí nějaké shrnutí a utřídění (podle kategorií vzdělání, velikosti obce, regionu apod.) nebo vyjádření, že se takové rozdíly neukázaly,
- výzkumné předpoklady na s. 107-108 mají podle mého názoru spíš charakter popisu dimenzí, než hypotéz, ale jako s hypotézami se s nimi pracuje,
- nebývá zvykem a je nadbytečné dávat stejná data v tabulce i grafu (tab. 8 a graf 1; tab. 12 a graf 3),
- na přelomu stran 110 a 111 je popisováno zjištění, které podle mne plyne ze samotné definice tří typů praxe, interpretaci by si tedy (možná) zasloužily konkrétní údaje,
- graf č. 2: tyto údaje není třeba prezentovat grafem,
- s.101: drobná oprava: autorka píše, že data jsou „pro přehlednost uváděna v absolutních četnostech“ – ve skutečnosti jsou uváděny relativní četnosti, tedy ty přehledné,

4. Vlastní přínos

Autorka přináší ve své disertaci komplexní pohled na práci sociálních pracovníků a pracovníků OSPOD v oblasti práce s rodinou v rozpadu, a to z hlediska jejich přístupu (postojů) k vlastní práci s klienty. Autorčino porovnání tří (ideálních) typů tohoto přístupu (defenzivní, intuitivní a reflexivní praxe) a definovaných rysů dobré praxe v této oblasti jí umožnilo analyzovat variabilitu sociální práce OSPOD s rodiči a dětmi z rodin v krizi nebo v rozpadu a prostřednictvím tohoto pohledu blíže osvětlit více nebo méně známé problémy této práce, jak se jeví v soudobé praxi.

IV. Dotazy k obhajobě

Mám dílčí dotazy k metodice, konkrétně:

- a) k části „6.5 Metoda analýzy dat“: Jak autorka zdůvodňuje, že na škále defenzivní – intuitivní – reflexivní praxe se ta intenzivní „pohybuje kolem středu škály“ (s. 108),

b) jak je zdůvodněn postup s vyřazením hodnot na s. 109 ?

Dala bych autorce tři otázky, z nichž by si mohla vybrat jednu či dvě:

1. Lze na základě dostupné literatury porovnat výskyt sledovaných tří druhů praxe v ČR a v jiných zemích? Jak se zde ČR odlišuje, nebo jaké jsou společné, obecné rysy sociální práce při rodičovských sporech a úpravě poměrů k nezletilému dítěti?
2. Jsou k dispozici data umožňující zhodnotit vývoj v praxi OSPOD ve sledované oblasti za posledních 10-30 let?
3. Měla byste návrhy, co by bylo třeba změnit v praxi OSPOD při pomoci rodinám v krizi, a konkrétně v podmínkách práce pracovníc OSPOD?

V. Závěr

[Svůj závěr prosím vyjádřete pomocí následujícího formalizovaného vyjádření (které pochopitelně můžete jakkoli rozvést, upřesnit či mu předřadit rozsáhlejší souhrnný hodnotící komentář k práci):]

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěla.

28. 2. 2020

PhDr. Věra Kuchařová, CSc.